

15-Iyun, 2026-yil

**TIL O‘RGANUVCHILAR UCHUN O‘ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA SO‘Z
TARTIBINI O‘RGATISHDAGI QIYINCHILIKLARNI BARTARAF ETISH
YO‘LLARI**

G‘opporjonova Muqaddam Baxodir qizi

Turan International University

2-bosqich magistranti

Annotatsiya: *Mazkur maqolada til o‘rganuvchilar uchun o‘zbek va ingliz tillarida so‘z tartibini o‘rgatish jarayonida uchraydigan qiyinchiliklar hamda ularni bartaraf etish yo‘llari tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida ikki tilning sintaktik xususiyatlari qiyosiy jihatdan o‘rganilib, o‘quvchilarning so‘z tartibiga oid xatolari va ularning sabablari aniqlangan. Shuningdek, samarali o‘qitish usullari, kommunikativ yondashuvlar va amaliy mashqlarning ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot natijalari o‘zbek va ingliz tillarini o‘qitish metodikasini takomillashtirish hamda o‘quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi.*

Kalit so‘zlar: *so‘z tartibi, o‘zbek tili, ingliz tili, sintaksis, til o‘rganish, interferensiya, kommunikativ yondashuv, metodika.*

Abstract: *This article analyzes the difficulties encountered in teaching word order in Uzbek and English to language learners and explores effective ways to overcome them. The study comparatively examines the syntactic features of both languages and identifies common word-order errors made by learners as well as the factors causing these difficulties. In addition, the importance of effective teaching methods, communicative approaches, and practical exercises is highlighted. The findings of the study contribute to the improvement of language teaching methodology and the development of learners’ communicative competence in both Uzbek and English.*

Keywords: *word order, Uzbek language, English language, syntax, language learning, interference, communicative approach, teaching methodology.*

Аннотация: *В данной статье анализируются трудности, возникающие при обучении порядку слов в узбекском и английском языках, а также рассматриваются пути их преодоления. В ходе исследования проведён сравнительный анализ синтаксических особенностей двух языков, выявлены типичные ошибки учащихся, связанные с порядком слов, и определены причины их возникновения. Кроме того, освещается значение эффективных методов обучения, коммуникативного подхода и практических упражнений в процессе изучения языков. Результаты исследования могут способствовать совершенствованию методики преподавания узбекского и английского языков и развитию коммуникативной компетенции обучающихся.*

Ключевые слова: *порядок слов, узбекский язык, английский язык, синтаксис, изучение языка, интерференция, коммуникативный подход, методика обучения.*

KIRISH

Globalashuv sharoitida xorijiy tillarni o‘rganishga bo‘lgan ehtiyoj ortib bormoqda. Tilni samarali egallashda grammatik kompetensiyaning o‘rni muhim bo‘lib, uning asosiy tarkibiy qismlaridan biri so‘z tartibi hisoblanadi. So‘z tartibi fikrning aniq va mantiqiy ifodalanishini ta‘minlovchi asosiy sintaktik vositalardan biridir (Crystal, 2019). O‘zbek va ingliz tillari turli til oilalariga mansub bo‘lib, ularning sintaktik tuzilishida sezilarli farqlar mavjud. Xususan, o‘zbek tilida gapning asosiy modeli ega–to‘ldiruvchi–kesim (SOV) shaklida bo‘lsa, ingliz tilida ega–kesim–to‘ldiruvchi (SVO) modeli ustun hisoblanadi (Swan, 2016). Ushbu farqlar til o‘rganuvchilarda qator qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi hamda nutq jarayonida grammatik xatolarning yuzaga kelishiga sabab bo‘ladi.

Ikkinchi tilni o‘rganishda ona tilining ta‘siri muhim omillardan biri bo‘lib, bu holat ko‘pincha interferensiya hodisasi orqali namoyon bo‘ladi (Ellis, 2015). Natijada o‘quvchilar o‘z ona tilidagi sintaktik modellarni o‘rganayotgan tilga ko‘chiradilar. Shu sababli o‘zbek va ingliz tillaridagi so‘z tartibi xususiyatlarini qiyosiy o‘rganish ham nazariy, ham amaliy jihatdan dolzarb masala hisoblanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

So‘z tartibi masalasi tilshunoslikda keng tadqiq etilgan mavzulardan biridir. Zamonaviy lingvistik tadqiqotlarda so‘z tartibi nafaqat grammatik kategoriya, balki kommunikativ maqsadlarni amalga oshirish vositasi sifatida ham talqin qilinadi (Crystal, 2019). Ingliz tilida gap bo‘laklarining qat‘iy joylashuvi mazmunning aniq ifodalanishini ta‘minlaydi va bu tilning asosiy sintaktik xususiyatlaridan biri hisoblanadi (Swan, 2016).

O‘zbek tilida esa kelishik qo‘shimchalari va morfologik vositalarning rivojlanganligi sababli gap bo‘laklarining joylashuvi nisbatan erkinroqdir (Azimov & Rahimov, 2020). Shu bois ikki til o‘rtasidagi sintaktik tafovutlar til o‘rganuvchilar uchun muayyan murakkabliklarni yuzaga keltiradi.

Kontrastiv lingvistika nazariyasiga ko‘ra, tillarni qiyosiy tahlil qilish orqali o‘quvchilarning ehtimoliy xatolarini oldindan aniqlash mumkin (Cook, 2016). Tadqiqotchilar ona tili va o‘rganilayotgan til o‘rtasidagi farqlar qanchalik katta bo‘lsa, o‘rganish jarayonida shunchalik ko‘p qiyinchiliklar yuzaga kelishini ta‘kidlaydilar (Gass & Selinker, 2018).

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda qiyosiy-tahliliy, tavsifiy va pedagogik kuzatish metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot obyekti sifatida o‘zbek va ingliz tillarining sintaktik tizimlari hamda til o‘rganuvchilarning nutqidagi so‘z tartibiga oid xatolar tanlandi. Tadqiqot davomida ilmiy adabiyotlar tahlil qilindi, o‘quvchilarning yozma va og‘zaki ishlari kuzatildi hamda aniqlangan xatolar tasniflandi.

Ma‘lumotlar kontrastiv tahlil asosida umumlashtirilib, o‘zbek va ingliz tillaridagi so‘z tartibi farqlarining o‘quvchilar nutqiga ta‘siri baholandi. Shuningdek, samarali o‘qitish usullarini aniqlash maqsadida kommunikativ yondashuv va amaliy mashqlar natijalari ham tahlil qilindi.

TADQIQOT NATIJALARI VA MUHOKAMA

15-Iyun, 2026-yil

Tadqiqot natijalari til o‘rganuvchilar orasida eng ko‘p uchraydigan xatolar so‘z tartibining ona tili ta‘sirida shakllanishi bilan bog‘liqligini ko‘rsatdi. Masalan, ingliz tilini o‘rganayotgan o‘zbek talabalari ko‘pincha “I to university go” kabi gaplarni tuzib, o‘zbek tilidagi SOV modelini ingliz tiliga ko‘chiradilar. Bu holat interferensiyaning yaqqol ko‘rinishi hisoblanadi (Ellis, 2015).

Shuningdek, ingliz tilida ravishlarning joylashuvi, yordamchi fe‘llarning qo‘llanilishi va so‘roq gaplarda inversiya hodisasi ham o‘quvchilar uchun murakkablik tug‘dirishi aniqlandi (Swan, 2016). O‘zbek tilini o‘rganayotgan ingliz tili vakillari esa kesimning gap oxirida kelishini va gap bo‘laklarining nisbatan erkin joylashishini o‘zlashtirishda qiyinchiliklarga duch keladilar.

Tahlillar asosida quyidagi metodlar samarali deb topildi:

- qiyosiy jadval va diagrammalardan foydalanish;
- kommunikativ mashqlarni qo‘llash;
- tarjimaga asoslangan topshiriqlar;
- dialog va rolli o‘yinlar;
- autentik matnlar bilan ishlash;
- xatolar tahliliga asoslangan mashg‘ulotlar.

Mazkur usullar o‘quvchilarning grammatik bilimlarini mustahkamlash bilan birga, real muloqot jarayonida so‘z tartibini to‘g‘ri qo‘llash ko‘nikmalarini ham rivojlantiradi (Brown, 2014).

XULOSA

Tadqiqot natijalari o‘zbek va ingliz tillaridagi so‘z tartibi farqlari til o‘rganuvchilar uchun muhim qiyinchilik manbai ekanligini ko‘rsatdi. Ushbu qiyinchiliklarning asosiy sababi interferensiya hodisasi hamda ikki til sintaktik tizimlarining o‘zaro farqlanishi bilan izohlanadi. O‘quvchilarda so‘z tartibini shakllantirish jarayonida qiyosiy tahlil, kommunikativ yondashuv va amaliy mashqlarni uyg‘unlashtirgan holda qo‘llash yuqori samaradorlikni ta‘minlaydi.

Shuningdek, o‘qitish jarayonida ona tili va o‘rganilayotgan til o‘rtasidagi sintaktik o‘xshashlik va farqlarni tizimli ravishda tushuntirish o‘quvchilarning grammatik savodxonligini oshirishga, nutqiy xatolarni kamaytirishga hamda kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

Azimov, Y., & Rahimov, A. (2020). *O‘zbek tili grammatikasi*. O‘qituvchi.

Brown, H. D. (2014). *Principles of language learning and teaching* (6th ed.). Pearson Education.

Cook, V. (2016). *Second language learning and language teaching* (5th ed.). Routledge.

Crystal, D. (2019). *English as a global language* (2nd ed.). Cambridge University Press.

15-iyun, 2026-yil

Ellis, R. (2015). *Second language acquisition* (2nd ed.). Oxford University Press.

Gass, S. M., & Selinker, L. (2018). *Second language acquisition: An introductory course* (4th ed.). Routledge.

Swan, M. (2016). *Practical English usage* (4th ed.). Oxford University Press.

